

UMETNIŠKA ŠOLA SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Kristina Toplak

COBISS 1.03

UVOD

Namen članka je orisati in opredeliti vlogo Umetniške šole Slovenske kulturne akcije, ki je delovala v letih 1955 do 1960, in kot skupni projekt več umetnikov predstavlja edinstven primer institucionalizacije pouka likovne umetnosti v slovenskem izseljenstvu. Prvi del besedila je namenjen tudi likovnemu odseku Slovenske kulturne akcije (SKA). Prispevek temelji predvsem na poročilih in člankih o dejavnostih šole, ki so jih člani Slovenske kulturne akcije in udeleženci šole objavljali v glasilu SKA *Glas Slovenske kulturne akcije* (v nadaljevanju: *Glas SKA*), ter na osebnem pričevanju učenca te šole, manj na drugih pisnih virih in literaturi.

V slovenskem izseljenstvu najdemo izredno malo umetniških šol, še posebej, če jih primerjamo s številom jezikovnih šol in folklornih ter gledaliških skupin, ki so se formirale z namenom, da negujejo in posredujejo slovensko jezikovno, plesno in gledališko kulturo. Evidentni so le trije primeri, ki bi jim lahko rekli umetniška šola in so jih vodili slovenski umetniki. Prvo takšno šolo je v Clevelandu leta 1931 ustanovil slikar samouk Gregor Perušek (v ZDA Harvey Pruscheck). Imenovala se je Jugoslovanska šola moderne umetnosti.¹ Drugi primer je zasebna umetniška šola akademskega kiparja Franceta Goršeta, ki jo je le-ta odprl 21. marca 1955 prav tako v Clevelandu. *Glas SKA* je poročal, da Gorše poučuje figuralno risanje in modeliranje, da ima šola dva oddelka, v začetniškem je pouk splošen, v »naprednejšem« individualen.² In kot tretja je leta 1955 ustanovljena Umetniška šola Slovenske kulturne akcije, osrednje slovenske kulturne ustanove v Buenos Airesu.

¹ Franc Žugel, Ameriški Slovenci, *Enciklopedija Slovenije 1*, Ljubljana 1987, str. 61. Po drugih podatkih je vodil le likovno šolo za otroke in mladino (Irene Mislej, Pregled slovenskih izseljenih likovnih ustvarjalcev, *Slovensko izseljenstvo, Zbornik ob 50-letnici SIM*, ur. Milica Trebše Štofiča in Matjaž Klemenčič, Ljubljana, Slovenska izseljenska matica, 2001, str. 90).

² *Glas Slovenske kulturne akcije*, leto II, št. 4, april 1955, brez strani.

UMETNOST IN SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Slovenska kulturna akcija je bila ustanovljena leta 1954 z namenom, da bi povezovala vse zdomske kulturne ustvarjalce in da kulturna dejavnost slovenskih izseljencev ne bi bila neposredno odvisna od političnih in verskih struktur.³ Vanjo so bili že od prvih let njenega delovanja, med drugimi včlanjeni tudi likovni umetniki iz Argentine, ZDA, Kanade in od drugod. Med petimi odseki, ki so bili formirani na prvem sestanku, je bil tudi likovni odsek, ki ga je takrat vodil kipar Franc Ahčin. Prvi aktivni člani likovnega odseka so bili še Bara Remec, Marijan Marolt in Milan Volovšek.

Že pred ustanovitvijo umetniške šole je bil likovni odsek izredno aktiven. V okviru umetniških večerov, ki jih je sprva mesečno, kasneje manj pogosto, izvajala SKA, so člani likovnega odseka organizirali nekaj slikarskih razstav starejših slovenskih in tudi sodobnih umetnikov, več je bilo razstav slovenske izseljenske grafike, v *Glasi SKA* so poročali o dejavnosti ustvarjalnih članov SKA (umetnikov) v Argentini in po svetu, pripravljali so predavanja na temo slovenske in svetovne umetnosti, aktivno so sodelovali pri organizaciji prodajnih akcij likovnih del izseljenskih umetnikov in pri izpeljavi umetniških loterij. Zadnji dve dejavnosti sta imeli poleg kulturne tudi neke vrste ekonomskopolitično vlogo. SKA je namreč preko nji ju zbirala denar za svojo dejavnost, po drugi strani pa s pomočjo umetnosti poskušala vplivati na kulturno in etnično zavest izseljencev. Pod nedvoumnim naslovom »V vsako slovensko hišo – slovenska umetnina« je bil leta 1955 v *Glasi SKA* objavljen naslednji poziv: »Kakor križ in brezjanska slika v stanovanju slovenskega človeka zgovorno pričata o njegovi veri, tako naj bi njegovo kulturno stopnjo predstavljala poleg kvalitetne knjige kaka izvirna likovna umetnina slovenskega slikarja ali kiparja.«⁴ V naslednjih nekaj številkah lahko zasledimo še več podobnih objav.

Pomen slovenske umetnosti je bil vsaj v začetnih letih obstoja slovenske skupnosti in delovanja SKA očitno zelo velik. V letih od 1954 do 1957 je likovni odsek SKA organiziral tri umetniške loterije in ob tem je vsakokrat potekala obsežna propagandna akcija. Svoja dela so prispevali slovenski umetniki iz Argentine, Kanade, Italije in ZDA, sodelovali pa so tudi učenci umetniške šole SKA. Tretjo in tudi zadnjo loterijo so razširili še zunaj meja Argentine in srečke prodajali v ZDA, Kanadi, Italiji, Avstriji itd. Na koncu pa so vendarle morali nekaj umetnin prodati na dražbi. Za vse omenjene prireditve poročajo v *Glasi SKA* o »lepem uspehu in obisku«, vendar nekateri zapisi kažejo na to, da vse ni potekalo, kot bi si želeli. Ob koncu tretje loterije je Marijan Marolt v *Glasi SKA* zapisal, da način popularizacije umetnosti ni najprimernejši, v nadaljevanju pa ostro kritiziral nezainteresirano in »razvajeno« slovensko publiko, ki ne razume sodobne umetnosti. V svoji agitaciji je nato segel vse do Plečnika: »Zbiraj slovenske sodobne umetnine! Nikoli te ne bodo utrujale. Stanovanje, drugače še tako skromno, ti poživljajo, da vedno hrepeniš domov. Tako ti bo, kot ljubljanskemu meščanu, ko je Plečnik tam

³ Andrej Rot, Slovenski tisk v Argentini po drugi svetovni vojni, *Dve domovini* 1992, št. 2–3, str. 213.

⁴ *Glas Slovenske kulturne akcije*, leto II, št. 2, februar 1955, brez strani.

ustvarjal. Prvi dan je bil ljubljanski meščan malodušen, za Plečnikovim pogrebom je jokal. Občutil boš nekaj podobnega: Bara, Gorše, Kramolc ne smejo umreti, pa tudi vsi drugi ne!»⁵ V podkrepitev Maroltovih besed sta bili ob straneh objavljeni tudi razmišljanji Riharda Jakopiča in Matija Jama iz dvajsetih let 20. stoletja, kjer umetnika na pronicljiv način razglabljata o odnosu med umetnikom in publiko.

UMETNIŠKA ŠOLA SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Člani SKA so ustanovili umetniško šolo leta 1955. Idejo zanjo naj bi dala slikarka Bara Remec, ena na najvidnejših umetniških osebnosti v izseljenski skupnosti v Argentini. Od ustanovitve je bila aktivna članica SKA, nato tudi članica likovnega odseka SKA, večkrat je razstavljala v Argentini in po svetu, sodelovala pri različnih umetnostnih dejavnostih slovenskih izseljencev, njena prva samostojna razstava v Buenos Airesu leta 1950 pa je bila sploh prva slovenska likovna razstava v Buenos Airesu.⁶

Ustanovitev te umetniške šole so vodilni člani SKA napovedali že v prvi številki *Glasu SKA* leta 1954. V napovedi so bile začrtane glavne smernice bodoče šole, ki naj bi imela individualni pouk, ki bo temeljil na domači tradiciji, saj so menili, da ne živijo »v kakšnem svetovnem umetnostnem središču, ki bi moglo slovensko umetnost oplajati«. ⁷ Na istem mestu ugotavljajo, da so nekateri slovenski amaterji dosegli že visoko stopnjo znanja in jim bodo namesto tehničnega znanja ponudili specializacijo v umetniškem stiku s priznanimi mojstri.

V sporočilu, objavljenem marca 1955 v *Glasu SKA*, so pobudniki in ustanovitelji umetniške šole že vabili k sodelovanju vse, ki »čutijo v sebi nagnjenje k umetniškemu ustvarjanju«. ⁸ Šola z umetniškim poslanstvom je bila namenjena mladim slikarskim in kiparskim talentom iz Buenos Airesa in okolice. V sporočilu so napovedali še potek pouka, imena učiteljev in predmetov, ki jih bodo poučevali, in da bodo morali učenci plačati »skromno učnino«, ki je namenjena nabavi šolskih pripomočkov. Pouk naj bi se začel že spomladi 1955.

Zaradi začetnih težav s prostorom je umetniška šola dejansko začela delovati šele 8. oktobra. Vodili so jo slikarja Bara Remec in Milan Volovšek, kipar France Ahčin in umetnostni zgodovinar Marijan Marolt. Najbrž ni zanemarljivo, da sta Bara Remec in Milan Volovšek poučevala likovno umetnost že pred odhodom v Argentino. Remčeva je kot begunka učila na slovenski gimnaziji v Trstu, Volovšek pa je poučeval risanje na begunski gimnaziji v Senigalliji.⁹

⁵ Marijan Marolt, V slovenske domove naše sodobne umetnine!, *Glas Slovenske kulturne akcije*, leto IV, št. 10, 21. 5. 1957, brez strani.

⁶ Irene Mislej, Srečanje z Baro Remec v Argentini, *Bara Remec 1910-1991*, razstavni katalog, Mestna galerija Ljubljana, 10. 6. - 30. 6. 1991, str. 12.

⁷ *Glas Slovenske kulturne akcije*, leto I, št. 1, april 1954, brez strani.

⁸ *Glas Slovenske kulturne akcije*, leto II, št. 3, marec 1955, brez strani.

⁹ Aleksander Bassin, Začetna leta, *Bara Remec 1910-1991*, razstavni katalog, Mestna galerija Ljubljana

Sedež šole je bil v isti stavbi kot pisarna SKA, na ulici Alvarado v Ramos Mejii, pouk pa je potekal v vrtni uti na dvorišču stavbe. Sprva se je prijavilo osem učencev in pouk je potekal v popoldanskem in večernem času: ob sredah od 19. do 21. ure ter ob sobotah in nedeljah od 15. do 18. ure, saj so vsi udeleženci hodili tudi v službo.¹⁰ France Papež in Metka Žirovnik sta bila uradnika, Andrej Makek mehanik, Darko Šušteršič urar, Ivan Bukovec rezbar, Tone Kržišnik tehnični risar, Jure Vombergar pa je delal v rezbarski delavnici kot vajenec.¹¹ Število učencev se je gibalo med šest in osem. Že naslednje leto sta se jim pridružili Barica Majcen in Tatjana Karba. Nenehno so vabili nove nadarjene učence, nekateri pa so prenehali z učenjem, saj so poleg šole študirali tudi na univerzi.

Kakšne so bile ambicije ustanoviteljev šole, lahko razberemo iz nepodpisanega članka v oktobrsko-novembrski številki *Glasu SKA* leta 1955. Na tem mestu je objavljen del pozdravnega govora Marijana Marolta na prvi dan pouka: »Kot že naš ustvarjalni član v Clevelandu, kipar France Gorše, tako se tudi buenosaireški slovenski umetniki žrtvujejo, da posredujejo kot učitelji slovensko umetnost mlajšim močem in nadaljujejo v tujini slavljenjo tradicijo prav te slovenske umetnosti. Res je tukaj (v Argentini, op. a.) za tehnično izpopolnitev umetniško nadarjenih ljudi precej priložnosti, toda *slovenske umetnike more vzgojiti samo slovenska akademija*, kar hoče ta šola postati.«¹² Tudi predsednik SKA Ruda Jurčec je napovedoval šoli uspeh, saj je primerjal skromne razmere, v katerih naj bi šola delovala, s skromnimi razmerami, iz katerih je zrasel slovenski impresionizem, »ki je danes takšen ponos slovenstvu!«¹³

Cilj pobudnikov nastanka šole je bil torej, da bi šola sčasoma prerasla v umetniško akademijo, ki bi v tujini nadaljevala tradicijo slovenske umetnosti. Vsekakor niso nameravali vzgojiti »le peščice amaterjev, najsi amaterjev z boljšim okusom.«¹⁴ Čeprav je idejo o poimenovanju šole »umetniška akademija« dala Bara Remec, se to ime ni dolgo obdržalo. Dobilo je negativni prizvok, ker je bilo povezano z novim okoljem, ki ga Slovenci (še) niso bili pripravljene sprejeti. Tako so se »vrnili k častitljivemu izrazu 'šola', ki pomeni resno šolanje, četudi nižje, pa z enakim pomembnim poudarkom najvišje šolstvo.«¹⁵ Marolt je to dejanje pojasnjeval takole: »...v tej deželi ima ta naziv dvomljiv prizvok: tu imajo akademije za krojenje perila ter moških in ženskih oblek, glasbene akademije, kjer se učijo otroci prvič na klavirsko tipko udarjati, in akademije de dibujo, kjer prerišujejo karikature iz dnevnikov in ničvrednih revij«. V zanosu je celo izjavil,

1991, str. 9. Drugi podatek je iz razstavnega kataloga Milana Volovška v Umetnostni galeriji Maribor, Maribor 1993, str. 4.

¹⁰ *Glas Slovenske kulturne akcije*, leto II, št. 10/11, oktober/november 1955, brez strani.

¹¹ Jure Vombergar, Umetniška šola Slovenske kulturne akcije, *Zbornik SKA, 1954-1994*, Mohorjeva družba, Buenos Aires-Celje 1994, str. 110.

¹² Prav tam. Podčrtano v originalnem tekstu.

¹³ Prav tam.

¹⁴ *Glas Slovenske kulturne akcije*, leto III, št. 4, 1956, brez strani.

¹⁵ M. M. (Marijan Marolt), Druga razstava umetnostne šole SKA, *Glas Slovenske kulturne akcije*, leto IV, št. 24, 10. 12. 1957, brez strani.

»da bo gotovo tudi bolj častno biti učenec Bare Remec, kot pa neke buenosaireške akademije.«¹⁶

Poleg risanja, slikanja, kiparstva, modeliranja in grafike so se učenci seznanili z anatomijo človeka, perspektivo in umetnostno zgodovino, ki jo je učil Marijan Marolt. Marsikomu je bila umetniška šola SKA prvi stik z umetnostjo. To nam potrjuje tudi pričevanje Ivana Bukovca: »V SKA so prirejali kulturne večere, na katere sem redno zahajal. Predvsem so me zanimale likovne prireditve in občudoval sem naše likovne ustvarjalce. Za pravo umetnost sem zvedel šele tu v Argentini. Dobil sem knjigo o slovenskem slikarstvu, nato knjigo Slovenski impresionisti. V SKA so bili vključeni tudi slovenski likovni umetniki in ljubitelji umetnosti, ki so odprli Umetniško šolo SKA. To so bili res požrtvovalni ljudje, ki so brezplačno učili in vodili delo mladih, ki so se v to šolo vpisali.«¹⁷

Jure Vombergar je v Zborniku SKA ob petdesetletnici obstoja zapisal, da je vabilo za umetniško šolo bral kot petnajstletni fant, ki je pravkar prišel z očetom v Argentino.¹⁸ Ker španskega jezika ni znal dovolj, da bi obiskoval argentinsko šolo, je začel delati v rezbarski delavnici, kjer se je navdušil za rezbarstvo in kiparstvo. Med prvimi učenci je bil najmlajši. France Papež, tudi učenec umetniške šole, je leta 1956 zapisal: »Začeli smo lani v oktobru. Ko smo se zbrali nekega sobotnega popoldneva pri prvi uri, je vsakdo narisal najprej nekaj svojega - karkoli. Umetniška šola je zaživela kot novo dejstvo našega zamejskega kulturnega življenja. Zavedamo se, da je naša šola nekaj izrednega in edinstvenega v emigraciji. Posreduje poznavanje stvari, tako da se jim ne prepustimo, ampak jih obvladamo, iščemo njihovo povezanost z nami in s tem ustvarjamo svojo svobodo.«¹⁹

Po dveh letih delovanja šole je sledila prva razstava (konec leta 1956). Takrat so 72 del (olja, grafike in akvarele) razstavili: Ivan Bukovec, Tatjana Karba, Tone Kržišnik, Barica Majcen, Andrej Makek, Franc Papež, Jure Vombergar in Metka Žirovnik. SKA je izdala tudi razstavni katalog.²⁰ Druga razstava je bila decembra 1957, kjer so večinoma isti učenci razstavili 123 del. Tretjo razstavo so s konca leta 1958 predstavili na april naslednjega leta in jo vključili v okvir prireditev ob peti obletnici SKA. Šolo sta takrat že zapustili Tatjana Karba in Barica Majcen, pridružil pa se ji je Darko Šušteršič. Zadnja skupna razstava je bila ob zaključku šole konec leta 1960, kjer so razstavljali le še Metka Žirovnik, Ivan Bukovec, Tone Kržišnik, France Papež, Darko Šušteršič in Jure Vombergar. Vmes sta dva učenca (Bukovec in Žirovnikova) organizirala še samostojno razstavo, kjer sta predstavila dela s potovanja po Argentini.

Učenci so imeli priložnost pokazati svoje znanje tudi v praksi. Opremljali in ilustrirali so razne publikacije, izdelovali gledališko scenografijo in podobno. Vendar lahko v enem od Maroltovih zapisov v Glasu SKA razberemo, da so nekateri člani SKA

¹⁶ Prav tam.

¹⁷ Iz pisma Ivana Bukovca (hrani avtorica).

¹⁸ Vombergar, str. 108.

¹⁹ *Glas Slovenske kulturne akcije*, leto III, št. 21. 4. 12. 1956, brez strani.

²⁰ Vombergar, str. 113.

nasprotovali, da bi dijaki umetniške šole opremljali knjige, ki jih je izdajala SKA. Na istem mestu Marolt na zelo odkrit način govori o pomanjkanju denarja, ki je bilo povezano z nepripravljenostjo publike za nakup umetnin, o pesimizmu nekaterih članov SKA, odkritem nasprotovanju šoli in delu učencev, predvsem pri že omenjenem likovnem opremljanju knjig, sporih med profesorji in podobnem.²¹

Po pripovedovanju Ivana Bukovca je učenje potekalo v skromnih razmerah, barve in platna so si velikokrat pripravljali kar sami. Jure Vombergar pravi, da je žaklje iz platna ali jute napel na slepe okvirje, pripravil podlago na bazi mizarskega kleja iz ribjih kosti in cinkove beline, barve pa zmešal iz barvnega mineralnega prahu in lanenega olja.²² Šola ni imela pravega prostora, zato so veliko delali na prostem, in tudi pripomočkov za učenje je primanjkovalo. Ahčin je pri odboru SKA zaprosil za pomoč pri nabavi okostnjaka, ki ga je potreboval za predavanja iz anatomije. A je po začetni zagnanosti vse ostalo le pri obljubah.²³

Po vseh zapletih je profesor France Ahčin šolo zapustil v petem semestru, tudi Milan Volovšek je napovedal odhod v Cordobo, na koncu pa odšel v tujino. Bara Remec je praktični pouk izpeljala do konca sama. Pomembnejši dogodek je bila še razstava šole v Clevelandu leta 1959, vendar *Glas SKA* o tem ni poročal.

V umetniški šoli naj bi delovala slikarski in kiparski oddelek, a se zaradi premošnjega interesa kiparski oddelek nikoli ni razvil. Iz drugega vira pa lahko razberemo, da učitelj, torej Ahčin, ni več kazal zanimanja za kiparski oddelek. Vzrok za to najbrž tiči v težavah s prostorom in drugih problemih, s katerimi so se učitelji in ustanovitelji šole srečevali vsa leta obstoja šole. Kiparske delavnice jim namreč ni uspelo postaviti nikoli. Kljub vsem naporom tudi denarja za študijska potovanja učencev niso zbrali dovolj. Prav tako ni bil sprejet predlog Bare Remec, da bi vplivni ljudje slovenske emigracije omogočili nadarjenim absolventom brezplačno bivanje v Parizu in Rimu.

Od učencev umetniške šole SKA se je samo Ivan Bukovec aktivno posvetil slikarstvu in tudi redno razstavlja, Tone Kržišnik in Andrej Makek sta se s slikanjem ponovno začela ukvarjati šele po upokojitvi, trije učenci so postali arhitekti in eden profesor umetnostne zgodovine. Drugi so se posvetili svojim poklicem in niso bili umetniško aktivni.

SKLEP

Umetniška šola SKA je vzgojila le eno generacijo učencev in kasneje nikoli ni nadaljevala z delovanjem, a je vseeno pustila pečat v umetnostni srenji slovenskih izseljencev v Argentini. Vsaj v začetku je bila posledica stremljenja slovenske izseljenske

²¹ M. Marolt, Umetnostna šola v Buenos Airesu. *Zbornik Svobodne Slovenije*. Buenos Aires 1961, str. 214–216.

²² Jure Vombergar, Ob odprtju razstave slikarja Andreja Makeka, *Glas Slovenske kulturne akcije*, št. 4–5, 1993.

²³ M. M. (Marijan Marolt), Druga razstava..., *Glas Slovenske kulturne akcije*, 10. 12. 1957.

skupnosti h kontinuiteti likovnega ustvarjanja v tujini, združevala je nekaj takrat najbolj uveljavljenih slovenskih umetnikov po svetu in iz nje je izšel po številu skromen, a kasneje v skupnosti priznan in cenjen umetniški podmladek. Bila je edini tako ambiciozno zastavljen umetnostni projekt v vsej slovenski diaspori. Vendar, kar se je začelo kot skupni entuziastični projekt likovnega odseka SKA, se je kasneje zreduciralo na vztrajno, skoraj trmasto, idealistično in garaško delo ene osebe, Bare Remec. Marijan Marolt je s svojim poukom umetnostne zgodovine prav tako vztrajal do konca, vendar je šola po njegovih besedah pravzaprav postala nekakšna specialka Bare Remec.²⁴

Zanimanje širše javnosti za delo mlade generacije umetnikov je bilo v začetku, vsaj po poročilih *Glasu SKA*, veliko. Tudi učenci so z zadovoljstvom pisali o svojem delu, profesorjih in znanju, ki so si ga pridobili v petih letih. Bara Remec se je v svojem poučevanju zgledovala po metodah evropskih visokih umetnostnih šol, tudi Ahčin naj bi predaval anatomijo po »svoji posebni metodi«. Opisi delovanja šole so skoraj pri vseh piscih skrajno idealizirani in optimistični.

Pa vendar je umetniška šola tako kmalu prenehala z delovanjem. Pobuda za nadaljevanje šole za naslednjo generacijo je sicer prišla s strani nekdanjih učencev, vendar sta se pod izgovorom »zaradi pomanjkanja prostora do tega še ni prišlo« skrivala najbrž nerazumevanje in premajhen interes širše skupnosti. Morda je razlog za to čisto preprost. Slovenski izseljenci so v prvih letih delovanja SKA in v času njenih aktivnih pobud za promocijo slovenske umetnosti (loterije, prodajne akcije, propaganda v glasilu SKA) napolnili svoja stanovanja in hiše z likovnimi deli slovenskih umetnikov in jim je za nadaljnje delo zmanjkalo prostora in denarja. Po drugi strani pa tudi niso razumeli in sprejemali sodobne umetnosti, kot se je v enem od svojih člankov razburjal Marijan Marolt. Prva likovna razstava v organizaciji SKA je bila razstava likovnih del starejših slovenskih umetnikov na temo slovenske pokrajine, za prvo likovno razstavo umetniške šole je predsednik SKA Ruda Jurčec dejal, da »diha iz vseh del duh, ki je slovenski in da je to res razstava del slovenske umetnosti«,²⁵ pri kateri je viden naslon na slovenski impresionizem. Vendar so umetniki in njihovi učenci kmalu prerasli slovensko tradicijo in, če lahko uporabim cankarjansko izrazoslovje, »slikovito« slikajoči dijaki so se sčasoma prelevili v ekspresivne slikarje, povzeli so bolj idealistične snovi, abstraktna umetnost jim ni bila tuja. Maroltova kritika skepse slovenskih izseljencev do sodobnosti in do sodobne umetnosti je dovolj zgovorna.

Ali pa bi bilo morda preveč predrzno domnevati, da so vodilni ljudje SKA in tudi vodilni v širši povojni slovenski skupnosti v umetnosti videli le učinkovito orodje za politično propagando in dvigovanje slovenske etnične zavesti? Ko pa so se umetniki sčasoma obrnili k motivom iz novega okolja in sodobnemu umetniškemu izrazu, je umetnost kot orodje manipulacije postala nezanimiva in so ji temu primerno namenjali slabo finančno in moralno podporo.

Marolt je kot razlog za prenehanje delovanja šole navedel pomanjkanje oziroma

²⁴ Marolt, *Umetnostna šola...*, *Zbornik Svobodne Slovenije*, str. 216.

²⁵ *Glas Slovenske kulturne akcije*, leto III, št. 22, 1956.

upad idealizma, vendar lahko prav iz njegovih zapisov razberemo, da se je temu večkrat priključilo nasprotovanje in nezaupanje tistih, ki so že v začetku dvomili v uspeh šole ter da tudi poznejših ovir ni bilo malo.

Če za konec namenim še nekaj besed likovnemu odseku SKA, ki mu je uspelo preživeti vse do danes, saj še vedno aktivno deluje kot Odsek za likovno dejavnost SKA. Od leta 1997 dalje ga vodi slikarka Andreja Hrovat Dolinar, predstavnica druge generacije Slovencev v Argentini. Pred njo ga je vodil slikar in kipar, nekdanji učenec umetniške šole SKA, Ivan Bukovec (1982-1997). Likovni odsek pripravlja likovne razstave in skrbi za promocijo mladih umetnikov. Umetniki še zmeraj objavljajo reprodukcije svojih del v reviji *Meddobje*, o razstavah pa poroča *Glas Slovenske kulturne akcije*.

SUMMARY

THE ART SCHOOL OF THE SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Kristina Toplak

The Art school of the Slovenska kulturna akcija, which was active between 1995 and 1960 in Buenos Aires presents one of the three attempts to establish art education among Slovene emigrants all over the world. Differently from the other two, which were projects of individual artists, the mentioned is a collective emigrant project based on the model of European art colleges. The founders of the school, particularly the SKA leadership, wished to preserve the continuity of Slovene art tradition and indirectly influence through art on cultural and especially ethnic perception of Slovene emigrants. The outlines of activity of the school and of the position of art within the frame of the SKA are given on the basis of publications in the SKA gazette - GLAS Slovenske kulturne akcije, individual narrations of students, notes by Marijan Marolt, and other sources.

Acknowledged artists were giving lessons at the SKA art school: the painters Bara Remec and Milan Volovšek, sculptor France Ahčin, and art historian Marijan Marolt who were all active members of the SKA fine arts section. The first and the only generation of students of the art school counted eight people. They have organised four annual exhibitions and cooperated several times in artistic equipping of the SKA book editions. In 1960, six students concluded the school of which only one actively creates and exhibits while the rest dropped artistic design. They mostly made for related knowledge such as art history, architecture, art crafts, and similar.

The school was active only five years and the teachers educated only one generation of artists. After that time, the school no more had financial and moral support of the community. We can only guess why. Was it about a conservative attitude of the community or perhaps political aversion to modern art, which because of its universal language and its increasing modelling after non-Slovene motifs could no longer be the tool for manipulation?

Half of the teachers left after a few years and what started as a common enthusiastic

Umetniška šola Slovenske kulturne akcije

project of the SKA fine arts section later reduced to persistent, almost stubborn, idealistic and hard work of one person, Bara Remec. Marijan Remec too persisted with his art history lessons until the end although to his opinion the school became Bara Remec's school. The sole remain of the initial enthusiasm for asserting Slovene art abroad is the still active SKA fine arts section. Its members organize art exhibitions, report in the SKA newsletters on art events from the world, and help the younger generation of artists in their assertion.

Kristina Toplak, ethnologist, cultural anthropologist and Professor of art history, Inštitut za slovensko izseljensvo ZRC SAZU, Ljubljana.